

Vörösőrség a főposta kapujában
Budapest, 1919. június 24.

A Tanácsköztársaság kikiáltása után az új kommunista vezetés azonnal igyekezett bizonytalan hatalmát megszilárdítani. Ennek megfelelően vezették be a statáriumot (rögtönítélő bíraskodást), amelynek legfontosabb célja az elenségkeresés, a vélt vagy valós belső ellenállással való leszámolás lett. Emellett már ebben az időszakban is alkalmazták az ún. „preventív” terrort a társadalom megfélemlítésére. Ezt szolgálta a cenzúra bevezetése, a nem kommunista sajtótermékek betiltása, a fegyverek kötelező beszolgáltatása (a lakosság lefegyverzése), illetve a túszedés is. Utóbbi rendszerint úgy zajlott le, hogy miután a vörösőrök és a terrorcsapatok tagjai megérkeztek egy vidéki településre, a helyi kommunista direktórium vezetőivel összeállítottak egy névsort azokról, akiket be kell gyűjteniük és el kell szállítaniuk, leggyakrabban a fővárosba, így az otthon maradt családtagok zsarolhatóvá és kiszolgáltatottá váltak.

A diktatúra előrehaladtával egyre sűrűbben alkalmaztak fizikai erőszakot, amelynek leggyakoribb formája a nyilvános akasztás és főbe lövés volt. Teljesen pontos és tárgyilagos adatok hiányában máig vitatott a vörösteror áldozatainak száma. A legfontosabb kiindulási alapul Váry Albert 1922-ben kiadott, *A vörös uralom áldozatai Magyarországon* című munkája szolgál. Váry 1919-ben koronaügyész-helyettes volt, és a legtöbb kommunista vezetővel szemben ő képviselte a vádat a Tanácsköztársaság bukása után lefolytatott eljárások során, így ő ismerhette a legtöbb adatot a kérdés kapcsán. Említett munkájában összesen 590 halálesetről számolt be. (Megjegyzendő, hogy ez az összeállítás sem teljes, mert hiányoznak belőle például az elcsatolt területekre vonatkozó adatok.)

VÖRÖS ŐRSÉG

A Forradalmi Kormányzótanács már az első napokban hozzálátott a rendvédelem át-szervezéséhez is. Ennek részeként 1919. március 26-án Landler Jenő belügyi népbiztos és helyettese, Vágó Béla rendeletet adott ki az addig működő rendőrség és csendőrség feloszlásáról. Helyükre egy új, csak megbízható és elvhű kommunis-tákból álló rendvédelmi szervezetet kívántak létrehozni, a Vörös Őrséget, amelyet közvetlenül a Belügyi Népbiztosság alá rendeltek. Az alakulat elsődleges feladata a Tanácsköztársaság belső rendjének biztosítása és fenntartása volt, aminek ellenőrzésére politikai megbízottakat rendeltek ki. A Vörös Őrség szervezése, toborzása 1919. április folyamán zajlott, az állománya pedig főképpen leszerelt katonákból, munkásokból, illetve a korábbi rendvédelmi alakulatok tagjaiból tevődött össze. Főbb országos és budapesti vezetői Landler Jenő népbiztos, Chlepkó (Hlepkó) Ede politikai megbízott, Jancsik Ferenc, Haubrich József és rövid ideig Rákosi Mátyás voltak.

CSERNY JÓZSEF

Budapest, 1892. március 18. –
Budapest, 1919. december 18.

Cipészsegéd, a világháború ideje alatt a haditengerészetnél szolgált. 1918-ban Oroszországba szökött, csatlakozott az ottani magyar kommunista csoporthoz, és részt vett a polgárháborúban. 1918 decemberében tért vissza Magyarországra, és a következő év elején kezdte el szervezni elsősorban matrózokból álló csoportját a kommunista párt vezetőinek védelmére. A mintegy kétszáz főt tömörítő, öntörvényű terrorcsapat a Tanácsköztársaság egyik leghírhedtebb szervezete volt. 1919. április végén a Vörös Hadereg főparancsnoka, Böhm Vilmos elrendelte az összes terrorcsapat feloszlását, ám a Cserny-csoport lefegyverzésére csak május közepén került sor Gödöllőn. Ennek ellenére 1919 júliusában – a Tanácsköztársaság szorongatott belső és külső helyzete miatt – a különítményt újjászervezték. Cserny a kommunista diktatúra bukása után, augusztus 4-én letartóztatták és a Margit körúti fogházba szállították. 1919 decemberében gyorsított eljárással kötél általi halálra ítélték és kivégezték.

BELÜGYI NÉPBIZTOSÁG POLITIKAI OSZTÁLYA

A Tanácsköztársaság állambiztonsági szervezete, amely a Belügyi Népbiztosságon belül, de a Vörös Őrségtől függetlenül működött. Létrehozására 1919. április elején került sor, vezetője Korvin Ottó, egyik helyettese pedig az 1931-es biatorbágyi merénylet

ürügyén letartóztatott és a következő évben Fürst Sándorral együtt kivégezt Sal-lai Imre lett. Feladata elsősorban minden „ellenforradalminak” – tehát az akkori rendszerrel szemben állónak – vélt cselekmény, személy, politikai csoport felkutatása, üldözése és kiiktatása volt. Emellett ez az állambiztonsági szerv végezte a budapesti túszerzéseket, illetve politikai kihallgatásokat, amelyeket gyakran mentális és fizikai erőszak alkalmazása jellemezett. Székhelye az Országházban volt, állománya pedig közel 450 politikai nyomozóból állt.

LENIN-FIÚK

A Tanácsköztársaság fegyveres karhatalmi alakulata, a vörösterror leghírhedtebb és legvéresebb különítménye, amely formailag a Belügyi Népbiztosság Politikai Nyomozó Osztálya alá volt rendelve, de gyakran önkényesen járt el. Vezetője Cserny József volt, létszáma 200 fő körül mozgott, központként a Teréz körúti Batthyány-palotát használták. Főbb feladatuk a Szovjet-ház (a népbiztosok és a Tanácsköztársaság más vezető tisztviselői számára lakhelyül szolgáló Hungária Szálló) védelme, de leginkább a társadalom megfélemlítése volt, amit már a megjelenésük is mutatott (bőrnadrág, bőrkabát, tányérsapka, gépfegyver, pisztoly, szurony és az övükön kézigránát).

A kezelhetetlen, szinte csak Kun Bélának engedelmesskedő csoportot 1919. május 19-én Gödöllőn Böhm Vilmos hadügyi népbiztos parancsára lefegyverezték. Ekkor egy tucat aknavető, három páncélágyú, hét-hét gyalogsági ágyú és gépfegyver, 64 láda bomba, 130 láda kézigránát, közel ezer láda lőszer volt a birtokukban. Ezek mellett több személy- és teherautóval is rendelkeztek. A csoportot a június 24-i „ellenforradalmi” kísérlet miatt újrászervezték. A diktatúra bukása után, 1919 decemberében a különítmény tagjai közül 14 főt (köztük Csernyt) kivégeztek. A csoport társadalmi összetétele is beszédes: többségük segédmunkás, de akadt köztük joghallgató, ápoló és lovász is, átlagéletkoruk mindössze 27 év, felekezeti szempontból öt-öt fő római katolikus és református, három izraelita és egy evangélikus vallású volt.

HALÁLVONAT

A vörösterror egyik rettegett szimbóluma Szamuely Tibor páncélvonata volt, amellyel ő és a „Lenin-fiúk” a vidéket járták. Más helyszínek mellett ez a szerelvény futott be Szolnokra 1919 májusában, illetve másfél hónappal később a Duna-Tisza közén lévő településekre az ott kialakult „parasztforradalom” leverésére, illetve megtorlására. Egyes források szerint a „Halálvonat” felszereltsége félelmetes volt: az arra kive-

SZAMUELY TIBOR

Nyíregyháza, 1890. december 27. –
Bécsújhely környéke, 1919. augusztus 2.

Újságíró, kommunista politikus. A világháború előtti években a *Népszava* újságírója. 1914-ben katonai szolgálatra hívták be, de már 1915 májusában orosz hadifogságba esett, és a magyar hadifoglyok kommunista csoportjának politikai megbízottja, Kun Béla közvetlen munkatársainak egyike lett. 1919 januárjában tért haza, beke-reült a Kommunisták Magyarországi Pártja Központi Bizottságába és a *Vörös Újság* szerkesztőbizottságába. A Tanácsköztársaság kikiáltása után több pozíciót is betöltött, előbb hadügyi népbiztoshelyettes, majd Kunfi Zsigmond és Lukács György mellett közoktatásügyi népbiztos, illetve a lakásbizottság vezetője és a rokkantügyek intézője lett. A vörösterror egyik legvéresebb irányítója volt, a nevéhez fűződő egyik leghírhedtebb megtorlás 1919. május 3-án Szolnokon történt. A Tanácsköztársaság bukása után Ausztriába menekült, de az osztrák-magyar határ közelében egy igazoltatás során öngyilkos lett.

zényelt „Lenin-fiúk” fegyverzete kézigránátokat, legalább két tábori ágyút és három gépfegyvert tartalmazott. De a kényelműkről is gondoskodtak: a szerelvény egy poggyász-, két szalona-, egy étkező- és négy első osztályú (amerikai típusú, hosszú, kényelmes és nagy belső térrel rendelkező) Pullman-kocsiból állt. ♦